

Mikä on Hiastinhaara?

Hiastinhaara on lijoen suuosan tulvaväylä, jossa aikoinaan vesi virtasi lijoesta Hiastinlahteen ympäri vuoden.

Etenkin keväisin tulva-aikana oli virtausta mahtava katsella. Muistan hyvin, kuinka heti suurimman tulvahuipun mentyä ohi lähtivät kyläläiset joukolla kevät kalan pyyntiin. Kalaa saatiin erittäin hyvin, etupäässä haukea, säynävää, ahventa sekä siikaa ja aina oli joukossa jokunen taimenkin.

Kalaa pyydettiin verkoilla ja pienillä rysillä. Verkkoja oli Hiastinlahdessa ja Kantolanlahdessa niin paljon, että soutuveneelläkin oli vaikea soutaa. Silloin oli kevät kala arvossaan. Muistan kuinka silloin jo huolehdittiin siitä, että kalaa saadaan jatkossakin. Erikoisesti haulle tehtiin kutulaatikoita, joihin lypsettiin mäti ja maiti. Poikasten kuoriuduttua ne päästettiin vapauteen. Poikasia vietiin myös muihin lähiseudun kyliin. Näitä muistajia on enää hyvin harvassa, aika on hoitanut heidät pois.

Hiastinhaaran yli oli silta Poikkisaarentien kohdalla, ja sillan ylä- sekä alapuolella oli useita uimapaikkoja. Uimapaikat olivat kesäisin ahkerassa käytössä.

E4 -tien rakentamisen aikana vuonna 1959 koko Hiastinhaara suljettiin tiepenkereellä. Virtaus loppui kokonaan. Alkuperäisessä tienrakennussuunnitelmassa oli silta Hiastinhaaraan juuri Poikkisaarentien kohdalla. Kunta oli kuitenkin antanut luvan uoman tukkimiseen. Jälkeenpäin ajatellen silloiset kunnan päättäjät tekivät ison virheen. Kun Hiastinhaara suljettiin tiepenkereellä, loppui virtaus siinä kokonaan.

Tämän seurauksena veden vaihtuminen loppui. Hiastinlahti alkoi maata ja liettyä sekä rehevöityä haisten myös voimakkaasti. Vesi meni uimakelvottomaksi eikä sitä voinut käyttää saunavetenäkään. Muistetaan että Pohjois-lin kylän lähes kaikki jätevedet valuivat Hiastinlahteen pilaten lahden veden.

Kunnostussuunnitelmat

Vuosina 1961, 1962 ja 1970 lin kunnanhallitus teki useaan otteeseen aloitteen, että Tie- ja vesirakennushallitus laatisi suunnitelman Hiastinhaaran veden vaihtumisen parantamiseksi. Suunnitelmat olivat hyviä, mutta liian kalliina ne yksi toisensa jälkeen hylättiin.

Raasakan voimalaitos rakennettiin vuosina 1968 - 1970, alakanavan kaivutyöt päättyivät v.1970. Alakanavan ruoppauksella oli ratkaiseva merkitys Hiastinhaaran virtaukseen, koska veden pinta voimalaitoksen alakanavassa laski haaran yläpään kohdalla noin 2,4 - 2,7 metriä riippuen lijoen virtauksesta.

Vuonna 1976 lin kunnanhallitus esitti jälleen Tie- ja vesihallinnolle toimenpiteisiin ryhtymistä Hiastinlahden kunnan parantamiseksi. Perusteina olivat lahden saastumisen veden käyttäjille aiheuttamat terveydelliset ongelmat.

Oulun vesipiirin vesitoimistossa tutkittiin uudelleen eri vaihtoehdot ja päädyttiin ratkaisuun, jossa lijoen hyvälaatuista vettä johdettaisiin Hiastinlahteen. Tämän suunnitelman mukaan vuonna 1979 avattiin Valtatie 4:n penkere kahdella halkaisijaltaan 1400 mm betonirummulla. Hiastinhaara ruopattiin Hiastinlahden pohjukasta Kantolanlahteen vuonna 1980. Työhön saatiin EU -rahoitusta.

Tämä on osoittautunut riittämättömäksi, koska rummut ovat liian ylhäällä. Kanavan syventäminen ei paljon auta, koska patopaikaksi muodostuu rumpujen korkeus. Jos silta olisi rakennettu alkuperäisen suunnitelman mukaan, Hiastinhaara olisi veneilyreitti mereltä lijoelle, sekä kalojen nousuväylä ja kutualue kunnossa. Raasakan voimalaitoksen rakentaminen ei olisi vaikuttanut Hiastinhaaran syventämiseen. Sillan alta olisi voinut syventää kanavaa eikä mitään estettä olisi ollut.

Hiastinhaaran kunnostuksen loppuun saattaminen

Hiastinhaaran vaikeudet eivät kuitenkaan loppuneet, vaikka ruoppaukset ja rummut tehtiin. Kun tehdään halpa ratkaisu, siitä seuraa edelleen vaikeuksia.

Pohjois-lin kyläyhdistys teki kunnallisaloitteen Hiastinhaaran kunnostuksesta 3.10.2002. Aloitteen perusteella Eemeli Kiviniemi teki vuonna 2004 opinnäytetyön Oulun seudun ammattikorkeakoulussa Hiastinhaaran kunnostamisesta. Opinnäytetyössä tehtiin useita erilaisia ehdotuksia ja laskettiin niiden kustannusarviot. Ratkaisuksi valittiin halvin vaihtoehto.

Kunnostustyö jaettiin myöhemmin kolmeen vaiheeseen, joista ensimmäinen käsitti kanavan puhdistamisen ja kunnostamisen E-4 -tien ylä- ja alapuolisilta osilta Hiastinlahden pohjukkaan saakka. Toiseen vaiheeseen kuului väylän ruoppaaminen veneilykelpoiseen kuntoon merelle asti, ja kolmantena vaiheena oli teräsrummun asentaminen E-4 -tien alitse tai mahdollinen sillan rakentaminen tien alitse.

Näistä on valmistunut ensimmäinen vaihe. 1 -vaiheen valmistumiseen tarvittiin paljon talkootunteja. Rahoitus ja toteutus saatiin Pohjois-Pohjanmaan Ympäristökeskukselta.

Toinen vaihekin ruopattiin lähes valmiiseen kuntoon. Moottoriveneellä varovasti ajaen päästiin aina merelle saakka. Tähän toiseen vaiheeseen saatiin rahoitusta Pohjois-lin jakokunnalta, lin kunnalta, Ympäristökeskukselta sekä keräämällä kyläläisiltä. Tähänkin työhön tarvittiin paljon talkootunteja.

Rahapulassa väylästä jäi kuitenkin käsittelemättä Ykspensaannokan ja Kiusaajannokan väli. Käsittelemättömän väylän pituus on noin 600 metriä. Osittain pitää väylää kaivaa, mutta suurin osa on sellaista, että poistetaan vain liikennettä haittaavat kivet. Hiastinsaaren kohdalla (Ollinhietä) jäi myös pieni pätkä väylää syventämättä, siitä osasta poistettiin vain joitakin pahempia kiviä.

On kuitenkin osoittautunut tarpeelliseksi saattaa nämä loputkin väyläosat kuntoon. On tärkeää, että väylä pidetään veneilykelpoisena. Tätä veneilyreittiä käyttävät ammatti- ja vapaa-ajan kalastajat sekä useat huviloiden asukkaat. Tämän toisen vaiheen loppuunsaattaminen on tarkoitus tehdä talven 2012 tai 2013 aikana. Huonosta jäätilanteesta johtuen Ykspensaannokan ja Kiusaajannokan välinen alue jäänee talveen 2013.

Hiastinhaaran ruoppauslupa on kunnossa

On huomattava, että uusi vesilaki on tullut voimaan 1.1.2012. Uuden vesilain mukaan alle 500 m³ ruoppauksen voi tehdä ilman lupaa toisenkin vesialueella. Laissa sanotaan seuraavaa: ”Jokaisella, joka kärsii lietteestä, matalikoista tai muusta niihin verrattavasta vesistön käyttöä koskevasta haitasta, on oikeus ilman lupaa toisenkin vesialueella suorittaa sen poistamiseksi tarpeellinen vesistön tilan ja käyttömahdollisuuksien

parantamista tarkoittava toimenpide, jos siitä ei aiheudu tämän luvun 12 - 15 tai 19 pykälässä tarkoitettua muutosta tai seurausta eikä työn suorittamisesta johdu vesialueen omistajalle huomattavaa haittaa”. Tämän mukaan pienimuotoisia ruoppauksia voi jokainen tehdä tarvittaessa ilman lupaa.

Vuosina 2005, 2006, 2007 sekä 2009 niitettiin vesikasvusto Hiastinlahdesta ja Hiastinhaarasta. Vuonna 2011 yritettiin myös niittää kasvustoa, mutta merivesi oli niiton aikaan niin alhaalla, että työ ei onnistunut. Niiton kustannuksista vastasi Ympäristökeskus.

Kolmas vaihe käsittää teräsrummun asentamisen E4 -tien alitse tai sillan rakentamisen. **Suosittelimme vahvasti sillan rakentamista. Sillan rakentaminen avaa kaikki mahdollisuudet kanavan syventämiseen myöhemmin.**

Olemme lähettäneet lin kuntaan ja Pohjois- Pohjanmaan ELY - keskukselle kirjeen, jossa kyseisiä tahoja pyydetään kiirehtimään hanketta. ELY -keskus on ilmoittanut, että lin kunnan pitää olla aloitteellinen, jotta tämän hankkeen PRIORITEETTI nostettaisiin 1-luokkaan. Luokan nosto toisi mahdollisuuden päästä EU -rahojen jako-ohjelmaan.

Jäämme odottamaan tämän kolmannen vaiheen toteutumista.

Hiastinhaara vaatii edelleen jatkuvaa kunnossapitoa. Toivon että kyläläiset olisivat jatkossakin talkoissa mukana.

Yrjö Tuominen
Hiastinhaaran toimikunnan puheenjohtaja